

Høringsinnspill til fiskeritiltak i Oslofjorden

Sabima og BirdLife Norge er positive til regjeringens forslag om fiskeritiltak i Oslofjorden. Vi støtter oppfølgingen av alle tre fiskerifrie sonene, Indre fjord, Færder nasjonalpark og Hvaler Nasjonalpark, og forskning viser at strenge restriksjoner og store områder gir best effekt av vernet.

Vi mener at sterke marine bevaringstiltak er helt nødvendig for å gjenopprette Oslofjordens økologiske funksjoner og økosystemtjenester. Tiltakene vil også kunne bidra positivt for sjøfugl og andre toppredatorer dersom de gjennomføres via en økosystembasert og helhetlig forvaltning. For å sikre at fiskeritiltakene har størst mulig positiv effekt på økosystemet, må det samtidig settes inn innsats mot andre trusler og det må iverksettes fiskestans for brisling og sild i hele fjorden. Vi mener videre at det må iverksettes tiltaksovervåking av alle marine bevaringstiltak, inkludert fiskeritiltak, med tydelige effektmål som følges opp i en adaptiv forvaltningsplan. Det er også viktig at yrkesfiskere får rettferdige kompensasjonsløsninger og at forvaltningen ivaretar medvirkning fra berørte i videre prosess. Se utdyping og begrunnelser for våre fem hovedpunkter under:

1. Fiskeritiltak må være en del av helhetlig og økosystembasert forvaltning

De foreslåtte fiskeritiltakene er essensielle tiltak for å gjenopprette de marine økosystemene i Oslofjorden og brukes som en del av helhetlig forvaltning av fjordsystemet (fra land til under vann). Gjennom å redusere én av de største truslene i Oslofjorden, nemlig fiskepress, vil fiskeritiltakene kunne bidra til å gjenopprette fiskebestander, som igjen vil bidra til å regulere lavere trofiske nivåer (top-down effekt).

I denne konteksten er det viktig at fiskeritiltak defineres som marine bevaringstiltak jf. nasjonal marin verneplan (2021) og at design, implementering og overvåking av disse følger internasjonale kriterier (IUCN) som en del av internasjonal rapportering på Naturavtalen (30by30). Det betyr blant annet at de foreslåtte fiskeritiltakene må ha en påvist positiv effekt på hele økosystemer (og ikke bare en enkelt art eller én artsgruppe) jf. IUCN Assessment tool¹. (Se punkt 4 om tiltaksovervåking og adaptiv forvaltning).

¹ Dunshea, G., Olaussen, K., & Eckbo, N. H. Potential marine Other Effective Area-Based Conservation Measures (OECMs) in Norway: Current compliance status in relation to CBD and IUCN guiding principles, definitions and criteria.

Forskriftens formål om “å bidra til å gjenoppbygge økosystemet i Oslofjorden” forutsetter likevel en økt innsats på andre områder dersom fiskeriltakene skal ha størst mulig positiv økologisk effekt.

Regjeringen må derfor samtidig kraftig redusere de to andre største truslene i Oslofjorden: tilførsel av næringssalter og arealendringer/nedbygging av strandsonen jf. Tiltaksplan for Oslofjorden. På den måten vil fjordens system både kunne forbedres fra topp og bunn av næringsnettet og sørge for synergier mellom ulike forvaltning- og bevaringstiltak.

De foreslåtte fiskeriltakene må videre inngå som en del av marin arealplanlegging. Marin arealplanlegging har sitt historiske utspring fra marin bevaring i Great Barrier Reef (Australia), men har siden 80-tallet blitt utvasket til å kun handle om å organisere menneskelig aktivitet for å hindre konflikt mellom menneskelige interesser. Dette er verken økosystembasert eller bærekraftig. I Oslofjorden har regjeringen nå en enestående mulighet til å få på plass en helhetlig og økosystembasert forvaltning av fjorden, som knytter sektorvise tiltak (som fiskeriltak) og sektorovergrepene tiltak (som forbedring av nasjonalparker) sammen med marin arealplanlegging.

For eksempel er det viktig å stanse mudring og arealbeslag ved ålegressenger, bløtbunnsområder og grunne havområder. For mange sjøfugler og sjøpattedyr i Oslofjorden er båttrafikk, ilandstigning på holmer og forstyrrelser langs strandsonen et betydelig problem. Påvirkningen av disse faktorene må reduseres og fiskerifrie soner bør også ha forbud mot jakt på sjøfugl og sjøpattedyr. Restaurering bør også inkludere muligheter for flytting av fysiske inngrep som småbåthavner.

I samme kontekst, er vi også kritiske til at fisk ikke er et kvalitetselement i vannforskriften for fjord og kystvann. Det resulterer i at den økologiske krisen i Oslofjorden ikke fremgår av norsk vannforvaltning.

Sabima og BirdLife Norge mener derfor at regjeringens forslag til fiskeriltak er både nødvendige og vil kreve økt innsats på å stanse tilførsel av næringssalter gjennom teknologi og naturbaserte løsninger som å reetablere kantsoner langs vassdrag og lignende. Det må innføres mål om arealnøytralitet i kommunale og regionale arealplaner. Som en del av dette må regjeringen få forgang på restaurering av strandsonen og andre viktige marine funksjonsområder. De fiskerifrie sonene må sikre konnektivitet og synergier med andre vernetiltak og funksjonsområder i Oslofjorden, langs Skagerrakkysten og til havs. tillegg må fisk legges inn som kvalitetselement i økologisk tilstand for fjord og kystvann.

2. Fiskeri- og bevaringstiltak må bli en del av løsningene for sjøfuglene

Sjøfugl er en viktig helseindikator på marine økosystemer fordi den integrerer hele næringsnettet i sine responser. Mangel på næring og tilgjengelighet i de riktige tidene og gjennom hele hekkesesongen, er en av hovedutfordringene for sjøfuglene i Norge – inkludert Oslofjorden. De aller fleste sjøfuglartene i Oslofjorden gjennomgår store bestandsnedganger. Vi har nå et historisk bunnivå av arter som gråmåke og makrellterne, hvor sistnevnte har fått få eller ingen unger de siste årene. Måkene sliter med å finne mat, og arter som fiskemåke, sildemåke og gråmåke flytter i stor grad til urbane hekkeplasser på grunn av marin matmangel. Enhver økning av mat i fjorden vil hjelpe til å snu denne trenden.

Sjøfugl vil kunne ha store fordeler av de foreslåtte fiskeritiltakene, både direkte via økt tilgang på fiskearter og indirekte via kaskadeeffekter i økosystemet som følge av mer torsk og andre fiskearter. Ternene for eksempel er helt avhengig av stimfisk for å overleve selv og å få frem unger, og vil derfor ha store fordeler av de foreslåtte fiskeritiltakene.

Regjeringen har utarbeidet en handlingsplan for sjøfugl. Ett hovedmål er å forbedre forholdene for sjøfugler innen 2035. I denne handlingsplanen understrekes det at tilgangen til flere viktige matressurser for sjøfugl i Nordsjøen og Skagerrak er på et lavt nivå. Tobis og unge aldersklasser av sei og torsk nevnes spesielt. Planen understreker også viktigheten av å komme i gang med effektive tiltak raskt, men leverer svake tiltak og nevner ikke marint vern som en del av løsningen.

Sabima og BirdLife Norge mener at regjeringen her har en mulighet til å ordne opp i en ellers svak handlingsplan for sjøfugl ved å innføre de foreslåtte fiskeritiltakene i Oslofjorden. Å raskt implementere bevarende tiltak, er helt nødvendig for å nå handlingsplanens mål om bestandsøkning innen 2035.

3. Full stans på brislingfiske

Forskrift § 9. (Forbud mot fiske av sild og brisling) tillater fortsatt fiske av sild og brisling med båt under 13 meter utenfor fiskerifrie soner. Dette vil vanne ut effekten av fiskeritiltakene.

Mobile stimfisker er viktig for naturmangfold, ikke minst som mat for sjøfugler. Vi mener dette fisket må stanses i sin helhet nå, og at det må forskes mer på hva som er et bærekraftig fiske i fremtiden. Ved fiske etter disse artene må økosystemperspektivet, føre-var-prinsippet og hensynet til truet naturmangfold være fremtredende. Vi viser til forvaltningen av brisling i Trondheimsfjorden hvor fiske er stoppet de fleste sesonger med enkelte unntak i spesielt gode år.

Sabima og BirdLife Norge mener at regjeringen bør innføre umiddelbar fiskestans av brisling og sild i hele Oslofjorden og utvikle en bærekraftig fiskerikvote som også tar hensyn til næringsbehovet til andre arter i økosystemet, som sjøfugl.

4. Innfør tiltaksovervåking og oppfølging gjennom adaptiv forvaltning

For å sikre at fiskeritiltakene har en ønsket positiv effekt, må det utvikles et økosystembasert overvåkingsprogram for effekter av marine bevaringstiltak i Oslofjorden. Dette bør forankres som en del av tiltaksovervåking i Miljødirektoratet. Tiltaksovervåking handler om å sjekke at tiltakene faktisk har de effektene vi ønsker, slik at vi kan justere tiltakene over tid – enten strengere, innføre flere tiltak eller løse opp på tiltak.

Tiltaksovervåking må være basert på definerte effektmål i en forvaltningsplan. Per i dag er formålet til forskriften ikke tydelig nok på hva som er ønsket effekt utover å bidra til å gjenoppbygge økosystemet i Oslofjorden. Som en del av oppfølgingen av fiskeritiltakene, og for å sørge for synergier med andre forvaltning- og bevaringstiltak, må det utvikles metoder og samarbeid for kunnskapsinnhenting på tvers av fagmiljøer (forskere, fagfolk og frivillige), forvaltningsregioner (nasjonalparker) samt eksisterende nasjonale overvåkingsprogrammer. BirdLife Norge har opparbeidet seg mye kunnskap og et stort datagrunnlag over tid i Oslofjorden om sjøfugl, som vil være til nytte for å overvåke effekter på høyere trofiske nivåer.

Det må også iverksettes en prosess sammen med fagmiljøer og interesseaktører for å utforme ønskede effektmål. Tidlig involvering vil bidra til å sikre at vi får de effektene vi ønsker og at vi kan samles rundt et felles mål.

Sabima og BirdLife Norge mener at regjeringen må få på plass en nasjonal tiltaksovervåking av marine bevaringstiltak, og at Oslofjorden gir en unik mulighet til å samle fagmiljøer og interesseaktører til å utvikle et felles rammeverk, metodikk og design, med overføringsverdi til hele norskekysten.

5. Gi rettferdig kompensasjon for yrkesfiskere

Fiskeri er en viktig del av lokal verdiskaping i Oslofjorden og langs kysten, og vi ser stor verdi av fiskere som en del av befolkningen med lokalkunnskap om naturtilstand. Det er svært viktig å skape allianser mellom ulike brukergrupper og fagmiljø, slik at marine bevaringstiltak blir sterke nok til å ha en positiv effekt både på økosystem og næringsgrunnlag langs kysten.

Sabima og BirdLife Norge mener at regjeringen må gå i aktiv dialog med yrkesfiskere og andre berørte for å gi rettferdig økonomisk kompensasjon for inntektstap, samt forutsigbarhet for framtidig fiskerinæring. En slik prosess kan også benyttes til å få opp utvikling av flere bærekraftige fiskerimetoder og flerbestandskvotesystem som kan hindre at vi får liknende Oslofjord-tilstander andre steder.

Med vennlig hilsen,

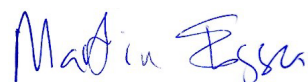
Einar Wilhelmsen
Generalsekretær
Sabima

Kjetil Aa. Solbakken
Generalsekretær
BirdLife Norge

Norith Eckbo
Marin politisk seniorrådgiver
Sabima

Martin Eggen
Naturvernrådgiver
BirdLife Norge